

ských událostí srbskou pravoslavnou církví, nebo příspěvek R. Vlčka, který nabízí shrnutí stěžejních momentů, na nichž byla postavena slavjanofilská koncepce pravoslaví, a současně nastiňuje povahu slavjanofilského společenského projektu, jenž se výraznou měrou opíral o propojení společnosti a církve. P. Boček předkládá analýzu složitých vztahů a snah o realizaci církevní unie ve druhé polovině 15. stol. v oblasti Litvy, přičemž poukazuje jak na motivace politickými a územními pretenzemi polského krále a litevského velkoknížete (nevylímáje motivaci osobním prospěchem litevské nobility), tak na snahu o vyjednání rovnoprávného postavení pravoslavné církve v Polsku a na Litvě, která po rozdělení ruské metropole hledala záštitu. M. Hurbanič se pro změnu věnuje rekonstrukci obrazu Konstantina Velikého, tak, jak byl přijímán a rozvíjen konstantinopolským patriarchou Fotiem. Autor zde mimo jiné upozorňuje na to, že Konstantin Veliký ve Fotiově pojetí představoval model pravověrného vládce, ochránce ortodoxie před herezemi a rovněž model panovníka – konvertity, jenž byl využíván v rámci misijních snah.

Sborník tak vedle kvalitně zpracovaných témat nabízí i otázku po významu a možnostech dialogu mezi humanitními vědními disciplínami a teologií (reprezentované zde příspěvky P. Ambrose a I. Nobleho), který však na úrovni celkové koncepce Sborníku vyznívá spíše jako jisté mínění diskurzů a v dílčích případech jako problematická „teologizace“.

M. SIAŽIK

* Masarykova univerzita Brno, 2007.

Miroslav Pospíšil: Slovní manipulace v komunikaci*

Autor je odborně veřejnosti znám. Vydává nyní již pátou populárně-vědeckou psychologickou knížku. Soustředil se na další, ve společnosti velmi frekventovaný problém manipulace v komunikaci. Na rozdíl od jiných autorů M. Pospíšil nejen popsal manipulace, ale i podrobně propracoval a také provedl širokou

aplikaci tematiky, která je živá a velmi potřebná v současné společnosti. Otázkami manipulace se autor zabývá několik roků. Kapitulu o manipulaci zařadil už ve své knize *Aserktivita* (1996) a ve své další knize *Řešení konfliktů a stresů* (2007). Otázky manipulace postupně propracovával, až vznikla učebnice o komunikativním uplatňování manipulace v různých oblastech společenské praxe.

Termín manipulace pochází z latinských výrazů *manu* a *cupere*. Autor ji definuje z psychologického hlediska jako snahu ovládat druhé, obratně někoho využívat, řídit události tak, aby bylo dosaženo vlastního prospěchu, a to většinou ne příliš vhodným a etickým způsobem. Jde o používání takových způsobů, aby manipulátor ovlivnil nebo vedl druhou osobu pomocí skrytých a nepřímých manévřů. Manipulovaný dělá to, co manipulátor chce, aby z toho měl nějaký materiální či citový užitek. To je možné proto, poněvadž všichni manipulátoři mají deformované hodnoty.

Manipulace v komunikaci se obvykle zařazuje do oboru sociální psychologie a sociologie. Otázkou manipulace ze sociologického hlediska se zabývalo více autorů, např. J. Keller, A. Komenda, A. Giddens aj. Z odborných psychologů se manipulaci věnuje např. J. Klimeš, J. Urban, A. Wrubelová, Z. Vybíral, z psychiatrů např. I. Nazare-Aga.

Autor vystihl věrně souvislosti manipulace s komunikací, se stresovými reakcemi, se skrytými či zjevnými konflikty. Upozorňuje na obratné nebo i na tupé zneužívání manipulativních technik zaměřených na děti, na spotřebitele a také na specifické způsoby zneužívání manipulace domácími násilníky. Autor poukazuje na to, že manipulace jsou v každé společnosti značně rozšířené, je třeba je vnímat a rozumět jím. Na velkém množství konkrétních příkladů ukazuje nejen podobu manipulací, ale také popisuje metody, jak se manipulacím účinně bránit. Tím je publikace cennější a v jiné literatuře nemá obdoby.

Mnohé postřehy autora jsou velmi vtipné a mohou čtenáře pobavit. Kniha může být užitečná nejen odborným psychologům, ale i dalším zájemcům, jako např. pedagogům, rodičům, partnerům, obětem domácího násilí, manažerům, lékařům, sociologům. Je napsaná srozumitelným, živým jazykem, kterému po-

rozumí nejen odborník, ale i laik. Doporučuji ji ke studiu.

J. SEDLÁK

- * Pospíšil, Miroslav: Slovní manipulace v komunikaci, jak vyvrátit naději a chytráctvím, aneb jak se lépe vyznat v manipulaci, bránit se zákeřností, pomlouvám, reklamě, vydírání, jak lépe vychovávat a ne-trápit děti a efektivněji komunikovat. Plzeň, nákladem vlastním 2008, 308 s.

Věra Linhartová: Skutkem a pravdou milovat lidi

Brněnské Akademické nakladatelství sáhlo opět do nedávne historie vzniku Masarykovy univerzity v Brně a podstatné složky jejích základů – Lékařské fakulty roku 1919. Zásadou historiografky této fakulty V. Linhartové nám předkládá podrobnou biografii jedné z velkých, leč v paměti lidí příliš neudržovaných osobností, jež významnou měrou přispěly k jejímu vybudování a formování jejího mravního profilu: prof. MUDr. Františka Hamzy (1868 – 1930).

Prof. František Hamza, rodák z Českomoravské vysočiny, z vesničky Kletečné u Humpolce, byl svéráznou, pro tento region typickou osobností. Na brněnskou Lékařskou fakultu nastoupil na naléhání jejího děkana prof. Edwarda Babáka roku 1922 jako muž „z terénu“. Lékařský diplom získal teprve roku 1897 (po 9letém studiu). Svůj akademický život věnoval od samého začátku nesmírně bohatým a mnohostranným filantropickým, vskutku budovatelským aktivitám, až jako učitel na vysokou školu nastoupil z pozice sekčního šéfa III. odboru Ministerstva veřejného zdravotnictví ČSR první (Kramářovy) vlády svobodného Československa roku 1918.

Už v té době byl vyzbrojen rozsáhlými zkušenostmi, jejichž ohniskem učinil sociální zřetel v té době v naší zemi – a v celém světě – nesmírně aktuální: terapii a zejména profylaxi tuberkulózní infekce dětí. Měl za sebou 25 let neuvěřitelně bohaté lékařské praxe jak teoretické, tak organizační ve veřejném zdravotnic-

tví. Jeho pracovní postup byl ojedinělý, ale přitom nesmírně prostý: přijít s myšlenkou a tu realizovat (stůj co stůj). Bylo pro něj typické, že ho vytrvale vedlo jeho svědomí: jeho ryzí etos a empatie, spočívající na jeho vzácných lidských vlastnostech, na jeho medicínských znalostech a zkušenostech a na jeho intenzivním humanismu a zjištěném sociálním citění. Jeho lékařské krédo bylo tehdy ještě ojedinělé: přesvědčení, že společenským zřídlem tuberkulózy dětí (i dospělých) je nedostatečná hygienická a sociální úroveň rozsáhlé části populace – a tudíž, že nezbytnou cestou prevence a profylaxe je promyšlený, vědecky fundovaný soubor sociálně-hygienických postupů a společenských opatření.

Fr. Hamza zasvětil vpravdě celý svůj život heroickému boji za realizaci dalších a dalších těchto možností; a mnoho těchto bojů dokázal vyhrát. Zmíňme za všechny, že přišel se záměrem vybudovat a skutečně vybudoval, založil a řídil léčebnu pro tuberkulózní děti v Luži – Košumberku; že inicioval a prosadil celou řadu obecně kulturně-výchovných aktivit nejen v této oblasti, nýbrž v celém státě. Inicioval a vybudoval i řadu Lidových zdravotních ústavů a ambulancí; položil tak vlastně základy moderní sítě zdravotních středisek, pečujících dnes o zdraví každého člověka v zemi. Na Masarykově univerzitě založil pro vzdělání nových lékařských generací Ústav sociálního lékařství, po univerzitách v Utrechtu a v Berlíně teprve třetí v Evropě. Vypracoval zdravotnický program pro zvelebení Tater, založený na modernizaci hygienických a protiepidemických poměrů. Vypracoval stanovky spolku, který z iniciativy L. Bakešové vybuďoval na brněnském Žlutém kopci Dům útechy pro onkologické pacienty, který dnes žije jako Masarykův onkologický ústav.

Biografii této neuvěřitelně mnohostranné aktivní osobnosti, věnovanou především jejím životním osudům, napsala Ilona Borská (1. vyd. 1992, 2. vyd. 2006). Není však náhodou, že s monografií věnovanou jeho skvělým profesionálním aktivitám a dobrodružstvím přichází teď historiografka medicíny. Napsala ji se zřejmým osobním zaujetím, které dýchá z každé její věty. Věra Linhartová napsala i krátkou verzi nejdůležitějších dat o Hamzovi pro tento časopis (Universitas 41, 2008, č. 4).